
ЕКОЛОГІЯ, ІХТІОЛОГІЯ ТА АКВАКУЛЬТУРА

ECOLOGY, ICHTHYOLOGY AND AQUACULTURE

УДК 351.746.2.

DOI <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2026.147.2.42>

АЛГОРИТМИ РЕАГУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ

Поліщук Л. М. – ст.викладач кафедри фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

orcid.org/0000-0002-4810-017X

Ніколова С. О. – студент І курсу магістратури факультету асихології, соціальної роботи та консультування,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

orcid.org/0009-0005-3455-3740

Досліджуються алгоритми реагування соціальних служб у разі надзвичайних ситуацій техногенного характеру та забруднення навколишнього середовища. Особливу увагу приділено потенційним ризикам, що можуть виникнути внаслідок аварії на Запорізькій атомній електростанції. У роботі визначено ключові напрями діяльності соціальних служб у кризових умовах: швидка оцінка ситуації, оперативне інформування населення, організація евакуації та надання першочергової допомоги у разі екологічного забруднення, психосоціальна підтримка, довготривала реабілітація постраждалих. Особливий акцент зроблено на потребі міжвідомчої координації, що включає чітко налагоджену взаємодію з медичними закладами для надання невідкладної допомоги, рятувальними службами для організації евакуаційних заходів, правоохоронними органами для забезпечення громадського порядку, місцевою владою для координації всіх напрямків роботи та волонтерськими організаціями для мобілізації додаткових ресурсів. Розглянуто механізми створення єдиного координаційного центру, який забезпечує оперативний обмін інформацією та ухвалення управлінських рішень у режимі реального часу. Наголошується на значенні цифрових інструментів, електронних реєстрів, мобільних застосунків для сповіщення, інтерактивних карт евакуаційних маршрутів. Здійснено порівняння із зарубіжним досвідом, зокрема практиками Японії та деяких інших країн. Виокремлено найкращі практики, які можуть бути адаптовані до українських реалій з урахуванням специфіки національної системи цивільного захисту та особливостей функціонування соціальних служб. Дослідження показує, що ефективність реагування залежить не від матеріальних ресурсів та від рівня підготовки фахівців, здатності працювати в умовах інформаційного тиску та поширення панічних чуток. Визначено перспективні напрями вдосконалення системи реагування на техногенні надзвичайні ситуації. Запропоновано комплексний алгоритм дій соціальних служб, який може бути практично застосований в українських умовах з урахуванням існуючих викликів та обмежень.

Ключові слова: соціальні служби, екологія, надзвичайні ситуації, алгоритм реагування, техногенні катастрофи, кризове інформування, соціальний захист.

© Поліщук Л. М., Ніколова С. О., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Polishchuk L. M., Nikolova S. O. Algorithms for social services response in man-made emergencies

The article examines algorithms for the response of social services in the event of man-made emergencies. Particular attention is paid to the potential risks that may arise because of an accident at the Zaporizhzhya Nuclear Power Plant. The paper identifies key areas of activity for social services in crises: rapid assessment of the situation, prompt notification of the population, organization of evacuation and provision of first aid, psychosocial support, and long-term rehabilitation of victims. Particular emphasis is placed on the need for interagency coordination, which includes well-established cooperation with medical institutions to provide emergency care, rescue services to organize evacuation measures, law enforcement agencies to ensure public order, local authorities to coordinate all areas of work, and volunteer organizations to mobilize additional resources. Mechanisms for creating a single coordination center that ensures the rapid exchange of information and real-time management decisions are considered. The importance of digital tools, electronic registries, mobile notification applications, and interactive evacuation route maps is also emphasized. A comparison with foreign experience, in particular the practices of Japan and some other countries, has been made. The best practices that can be adapted to Ukrainian realities, taking into account the specifics of the national civil protection system and the peculiarities of the functioning of social services, are highlighted. The study shows that the effectiveness of the response does not depend on material resources and the level of training of specialists, but on the ability to work under conditions of information pressure and the spread of panic rumors. As a result, a comprehensive algorithm of actions for social services has been proposed, which can be practically applied in Ukrainian conditions, taking into account existing challenges and limitations. Promising areas for improving the response system to man-made emergencies have been identified.

Key words: social services, emergencies, response algorithm, man-made disasters, crisis communication, ecology, social protection.

Актуальність дослідження. Надзвичайні ситуації техногенного характеру є детермінантою однієї з найгостріших загроз для сучасного суспільства, особливо в умовах високої концентрації промислових об'єктів та критичної інфраструктури. Воєнні дії на території України каталізують зростання ймовірності техногенних інцидентів, зокрема на об'єктах атомної енергетики, що перебувають під постійною екологічною загрозою. Запорізька атомна електростанція, як найбільша в Європі, потребує особливої уваги з точки зору готовності до можливих надзвичайних ситуацій. Водночас алгоритми дій соціальних служб вимагають невідкладного перегляду та актуалізації відповідно до нового комплексу викликів, що зумовлює доцільність глибокого наукового аналізу та формування практико-орієнтованих пропозицій для фахівців соціальної сфери.

Постановка проблеми: Техногенні катастрофи належать до тих викликів, які несуть масштабні наслідки для населення та держави в цілому. Вони руйнують інфраструктуру та суттєво впливають на соціальну сферу, призводять до масових евакуацій, втрати роботи, житла, зростання рівня психологічного стресу, забруднення навколишнього середовища. Україна, маючи досвід Чорнобильської катастрофи, добре усвідомлює, що соціальний вимір реагування є ключовим для відновлення нормального життя після аварії.

Сучасні реалії, зокрема воєнні загрози та ризики пошкодження критичних об'єктів, створюють додаткову небезпеку для функціонування атомних електростанцій. У випадку аварії на ЗАЕС наслідки можуть бути як екологічними, так і соціальними: мільйони людей можуть потребувати допомоги та переселення. У такій ситуації соціальні служби стають однією з основних структур, від ефективності роботи яких залежить рівень безпеки та соціальної стабільності.

Проблема полягає в тому, що в Україні досі немає уніфікованого алгоритму реагування соціальних служб саме на випадок масштабних техногенних аварій.

Існують загальні нормативні документи у сфері цивільного захисту, однак вони не враховують повною мірою специфіку соціальної роботи в умовах кризи. Більше того, сучасні виклики вимагають інтеграції цифрових технологій та тісної співпраці державних і недержавних структур, що поки реалізовано частково.

Ціль роботи полягає в підвищенні ефективності роботи фахівців у разі екологічного забруднення, оптимізації процесів евакуації та надання допомоги, мінімізації соціальних наслідків техногенних катастроф. Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями: дослідження в рамках наукових пріоритетів розвитку соціальної роботи та системи цивільного захисту України. На науковому рівні дослідження сприяє вирішенню завдань щодо розробки інноваційних моделей соціального захисту в кризових умовах, удосконалення механізмів міжвідомчої взаємодії та впровадження цифрових технологій у практику соціальних служб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Наукові дослідження у сфері реагування на надзвичайні ситуації здебільшого зосереджені на діяльності служб цивільного захисту та медицини. У працях українських та зарубіжних авторів підкреслюється важливість психологічної допомоги населенню, організації евакуації та соціальної реабілітації. Чимало досліджень присвячено аналізу Чорнобильської катастрофи, досвіду ліквідації її наслідків та ролі соціальних служб у цьому процесі. Питання реагування на техногенні катастрофи розглядається у сучасній науковій літературі формуючи мультидисциплінарне поле досліджень. Психологічний вимір цієї проблеми ґрунтовно розкрито у роботі Кочубейника О. М., присвяченій механізмам поведінки людини в екстремальних умовах. Зокрема, дослідження показують, що реакція населення на катастрофу проходить через кілька критичних фаз: від початкового шоку та заперечення у перші години до гострого стресового стану протягом перших днів та довготривалої посттравматичної адаптації, що може тривати місяці й роки. Кожна з цих фаз потребує специфічних підходів у роботі соціальних працівників, які мають бути готові надавати допомогу та стати опорою для травмованих людей [4].

Системний підхід до організації реагування передбачає розуміння того, що соціальні служби не існують у вакуумі. Їхня ефективність значною мірою залежить від здатності інтегруватися у загальну систему цивільного захисту, що включає ДСНС, медичні заклади, екологічні служби, органи місцевого самоврядування та волонтерські організації. Аврамук О. Л. акцентує увагу на необхідності створення єдиного координаційного центру, який би об'єднував зусилля різних служб. Найуспішніші кейси реагування характеризуються наявністю такого центру та проведенням регулярних міжвідомчих навчань, які дозволяють відпрацювати взаємодію ще до настання реальної кризи [1].

Аналізуючи соціально-економічні та екологічні наслідки техногенних аварій, Кравців дійшов важливого висновку: найбільші втрати пов'язані не стільки з безпосередніми жертвами, скільки з довготривалим переселенням, втратою роботи та руйнуванням соціальних зв'язків. Чорнобильська катастрофа яскраво демонструє, що навіть через десятиліття після події постраждалі відчувають наслідки примусової міграції, втрати звичного середовища та соціальної ізоляції. Що означає, що робота соціальних служб має бути розрахована не на кілька тижнів чи місяців, а на роки комплексної підтримки[5].

Методичні напрацювання Національного методичного центру ДСНС підкреслюють важливість інформаційно-освітніх кампаній, які формують культуру безпеки серед населення. Коли люди заздалегідь знають, як діяти у надзвичайній

ситуації, куди евакуюватися та як отримати допомогу, тоді суттєво знижується рівень паніки та підвищується організованість колективних дій. Соціальні служби, відповідно, мають бути активними учасниками такої просвітницької роботи [10].

Регіональна специфіка також заслуговує на окрему увагу. Коваленко С. В. наголошує, що універсальні алгоритми, безумовно, необхідні як основа, проте їх механічне застосування без урахування місцевих умов може призвести до неефективності. Щільність населення, стан транспортної інфраструктури, наявність матеріальних ресурсів, культурні особливості громад, усе це впливає на те, як саме має бути організована робота соціальних служб у конкретному регіоні. У контексті потенційної аварії на ЗАЕС набувається особливе значення, адже зона можливого ураження охоплює як густонаселені міста, так і сільські території з обмеженою інфраструктурою та специфічними соціальними структурами [3].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Комплексних досліджень, що пропонують універсальний алгоритм дій саме для соціальних служб у разі масштабних техногенних аварій, поки що небагато, що створює простір для практичних рекомендацій. Зокрема, малодослідженими є питання специфіки роботи соціальних служб в умовах радіаційної загрози, адаптації міжнародного досвіду до українських реалій воєнного стану, інтеграції цифрових технологій у практику надання екстреної соціальної допомоги. Недостатньо розробленими залишаються методики психосоціальної підтримки постраждалих від техногенних катастроф з урахуванням накладення травматичного досвіду воєнних дій.

Результати досліджень. Розроблено комплексний алгоритм реагування соціальних служб на надзвичайні ситуації техногенного характеру, адаптований до специфіки функціонування української системи соціального захисту в умовах воєнного стану та підвищених ризиків для критичної інфраструктури. Удосконалено методологічні підходи до організації міжвідомчої координації в кризових ситуаціях шляхом визначення чітких алгоритмів взаємодії між соціальними та екологічними службами, медичними закладами, рятувальними формуваннями та органами місцевого самоврядування. Поглиблено наукові уявлення про особливості психосоціальної підтримки різних категорій постраждалих.

Розробка ефективного алгоритму реагування вимагала комплексного підходу, що поєднав аналіз нормативно-правової бази України, вивчення міжнародних практик реагування на ядерні аварії, вторинний аналіз соціологічних досліджень та моделювання можливих сценаріїв розвитку подій. Зокрема, було проаналізовано Закон України «Про соціальні послуги», який спрямований на профілактику складних життєвих обставин, подолання їх негативних наслідків [9]. Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» [8].

Для оцінки реального стану системи соціального захисту, було використано дані кількох масштабних соціологічних досліджень. По-перше, проаналізовано результати Національного опитування щодо сприйняття і обізнаності населенням соціальної політики в Україні, проведеного Київською школою економіки спільно з Info Sapiens на замовлення Міністерства соціальної політики за підтримки ЮНІСЕФ у січні-лютому 2024 р. [6, с. 5–7]. У цьому дослідженні взяли участь 2047 респондентів з усіх регіонів України. Результати показали критично низький рівень обізнаності населення про соціальні послуги: лише 3 % респондентів мають чітке розуміння їх обсягу, а 22 % оцінюють систему соціальної підтримки як ефективну, тоді як 48 % вважають її неефективною.

По-друге, використано дані дослідження «Зацікавленість і спроможність організації громадянського суспільства надавати соціальні послуги», проведеного Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення ІСАР Єднання у листопаді 2023 року. Дослідження включало 20 глибинних інтерв'ю з представниками органів соціального захисту ОДА/ОВА та органів місцевого самоврядування у Вінницькій, Івано-Франківській, Миколаївській, Харківській та Чернігівській областях [2, с. 12–15]. Результати показали системні проблеми спроможності громад: нестачу кваліфікованих співробітників, відсутність необхідних матеріальних активів та потребу у програмах навчання персоналу.

По-третє, проаналізовано дані соціологічних опитувань Центру Разумкова щодо рівня довіри до Державної служби з надзвичайних ситуацій [7]. За даними травня 2023 року, ДСНС довіряли 80 % опитаних громадян, що є високим показником порівняно з іншими державними інститутами, що свідчить про потенціал для ефективної співпраці між соціальними службами та структурами цивільного захисту у кризових ситуаціях.

Аналіз використаних соціологічних досліджень у поєднанні з моделюванням сценаріїв потенційної аварії на ЗАЕС дозволив виокремити п'ять критичних викликів для системи соціального захисту. Перший виклик пов'язаний з критично низьким рівнем обізнаності населення про систему соціальної підтримки. Як показує дослідження КШЕ та Info Sapiens, лише 3 % громадян мають чітке розуміння обсягу соціальних послуг, що означає, що у разі надзвичайної ситуації, екологічного забруднення, переважна більшість евакуйованих не знатиме, куди звертатися за допомогою, які послуги їм доступні та які документи необхідні [7, с. 5]. Інформаційний вакуум у поєднанні з кризовою ситуацією створює ідеальне середовище для паніки, дезінформації та неефективного використання ресурсів допомоги.

Другий виклик стосується недовіри до системи соціального захисту. За результатами того ж опитування, 48 % респондентів оцінюють систему соціальної підтримки як неефективну, тоді як позитивної оцінки їй надають лише 22 % [6, с. 7]. Така недовіра може призвести до того, що навіть якщо соціальні служби будуть готові надавати допомогу, частина постраждалих не звертатиметься до них, покладаючись на власні сили або неформальні мережі підтримки, що може ускладнити координацію евакуації та обліку потребуючих.

Третій виклик виявлено у дослідженні КМІС, та стосується обмеженої спроможності громад. Глибинні інтерв'ю з представниками органів соціального захисту у п'яти областях України показали системні проблеми: нестачу кваліфікованих співробітників, відсутність необхідних матеріальних активів, обмежені можливості для надання різноманітних послуг [2, с. 12–15]. У контексті масової евакуації це означає, що навіть приймаючі громади можуть не мати достатніх ресурсів для забезпечення базових потреб переселенців. Якщо у звичайних умовах система вже працює на межі спроможності, то кризова ситуація з припливом сотень тисяч евакуйованих може призвести до її повного колапсу.

Четвертий виклик пов'язаний з необхідністю швидкої адаптації системи до нових масштабів. Масштаб евакуації, який за різними сценаріями може охопити від півмільйона до двох мільйонів осіб, на порядки перевищує звичайне навантаження на соціальні служби. Робота з вразливими групами населення – людьми з інвалідністю, літніми громадянами, дітьми-сиротами, внутрішньо переміщеними особами, потребує індивідуального підходу та спеціальних ресурсів у кількостях, яких наразі немає у розпорядженні жодної області України.

П'ятий виклик стосується психосоціальної підтримки та довгострокової реабілітації. Посттравматична адаптація може тривати місяці та роки, вимагаючи тривалого професійного супроводу. Водночас система соціального захисту в Україні традиційно більше орієнтована на матеріальну допомогу, ніж на психологічну підтримку [4]. Травматизація населення вимагатиме мобілізації психологічних служб.

Таблиця 1

Запропонований алгоритм реагування, як послідовність п'яти фаз, кожна з яких має специфічні завдання та критерії успішності

Фаза	Термін	Основні завдання
Оперативне реагування	0–6 годин	Активізація кризового штабу, екстрене сповіщення населення, початок евакуації вразливих груп
Масова евакуація	6–72 години	Організація евакуаційних пунктів, реєстрація евакуйованих, забезпечення базових потреб
Стабілізація	3–30 днів	Переведення до комфортніших умов, медичне обстеження, психологічна підтримка, початок виплат
Середньострокова адаптація	1–6 місяців	Соціальна інтеграція, сприяння працевлаштуванню, пошук житла
Довгострокова реабілітація	від 6 місяців	Повна соціальна інтеграція, юридична підтримка, психологічний супровід

Перша фаза, оперативне реагування, є найкритичнішою з точки зору збереження життів та запобігання паніці. У ці перші шість годин соціальні служби мають активувати кризовий штаб, встановити чіткі комунікаційні канали з ДСНС для отримання достовірної інформації та запустити систему масового сповіщення населення. Особлива увага приділяється вразливим групам, адже саме вони потребують першочергової евакуації та спеціального супроводу. Від швидкості організації евакуації залежить безпека тисяч людей.

Фаза масової евакуації охоплює наступні три доби, протягом яких відбувається інтенсивне переміщення населення. Евакуаційні пункти стають центрами, де люди отримують транспорт та реєструються у електронній базі даних, що надалі дозволить відстежити кожну родину та забезпечити їй необхідну допомогу. Тимчасові пункти розміщення, якими можуть стати спортивні зали, школи, гуртожитки, мають бути обладнані всім необхідним. Саме тут розгортається перша хвиля психологічної допомоги, коли люди перебувають у стані гострого стресу та потребують емоційного супроводу.

Стабілізаційна фаза знаменує перехід від екстреного реагування до більш планомірної роботи. Евакуйовані переводяться з тимчасових пунктів до готелів, санаторіїв, орендованого житла, де вони можуть почати відновлюватися від пережитого шоку. Медичне обстеження всіх постраждалих. Розгортання мережі центрів соціальної підтримки стає критично важливим, адже саме у цей період багато людей починають усвідомлювати масштаб втрат. Початок виплат державної допомоги, допомога у вирішенні питань документів та організація дистанційного навчання для дітей допомагають людям повернути відчуття стабільності та контролю над власним життям.

Середньострокова адаптація передбачає інтеграцію переселенців у нові громади. Сприяння працевлаштуванню та професійній перепідготовці допомагає

людям відновити економічну незалежність. Допомога у пошуку постійного житла стає пріоритетом, адже тимчасове розміщення не може тривати нескінченно. Важливим елементом цієї фази є формування спільнот підтримки з числа самих постраждалих, які нададуть емоційну підтримку. Довгострокова реабілітація може тривати роками та передбачає повну соціальну інтеграцію переселенців. Юридична підтримка у вирішенні майнових питань, довгострокове психологічне супроводження осіб з посттравматичним стресовим розладом, створення бізнесу, всі ці напрямки роботи спрямовані на те, щоб люди вижили після катастрофи й змогли відбудувати повноцінне життя.

Мобільний додаток для постраждалих може стати персональним помічником у кризовій ситуації, забезпечуючи двосторонній зв'язок між евакуйованими та службами допомоги. Через такий додаток люди можуть отримувати актуальну інформацію, подавати запити на допомогу, відзначати своє місцезнаходження, отримувати психологічні консультації онлайн. Штучний інтелект може бути інструментом прогнозування потреб. Алгоритми машинного навчання, передбачатимуть потреби в медичній допомозі, психологічній підтримці, матеріальних ресурсах, що дозволить соціальним службам діяти на випередження, а не реагувати постфактум.

Міжнародний досвід. Реагування на аварію, на АЕС Фукусіма показав, що одним із найбільших викликів, стала втрата довіри населення до влади через затримки в оприлюдненні інформації про масштаби радіаційного забруднення. Японський досвід демонструє критичну важливість прозорої та оперативної комунікації, особливо в умовах, коли суспільство і так перебуває під інформаційним тиском. Для українського контексту, де ризик інформаційних атак є реальним, це означає необхідність створення надійних каналів комунікації, які працюватимуть навіть за екстремальних умов [11].

Також у Японії в 2002 році сталася аварія на АЕС Міхама, що супроводжувалася витоків радіоактивної води та забрудненням навколишнього середовища. Випадок продемонстрував важливість надійних систем охолодження та аварійного реагування, які мають функціонувати безвідмовно, навіть у стресових ситуаціях. Крім того, він підкреслює необхідність постійного моніторингу і оновлення технологій безпеки, аби зменшити ймовірність подібних інцидентів.

Аварія на Чорнобильській атомній електростанції у 1986 році стала однією з наймасштабніших ядерних катастроф в історії людства. Вона продемонструвала важливість швидкого прийняття рішень щодо евакуації населення та організації ліквідації наслідків. Соціальні та екологічні наслідки тривають десятиліттями, змінюючи життя мільйонів людей. Внаслідок Чорнобиля були створені міжнародні конвенції та посилені стандарти ядерної безпеки, а також підвищена увага до відповідального інформування громадськості під час криз.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розроблений алгоритм реагування соціальних служб на потенційну аварію на ЗАЕС представляє собою комплексну систему, що охоплює весь спектр дій від перших хвилин кризи до багаторічної реабілітації постраждалих. Ефективність цього алгоритму залежить від кількох ключових факторів: швидкості прийняття рішень у критичні моменти, злагодженої міжвідомчої координації, інтеграції сучасних цифрових технологій, професійної психологічної підтримки населення та вмілої адаптації міжнародного досвіду до українських реалій. Важливо усвідомлювати, що будь-який алгоритм не може передбачити всіх можливих сценаріїв розвитку подій у надзвичайній ситуації. Реальність завжди виявляється складнішою за теоретичні моделі. Тому

критично важливою є гнучкість системи реагування, здатність соціальних працівників приймати рішення в умовах невизначеності та дефіциту інформації, готовність до імпровізації за одночасного збереження базових принципів захисту найвразливіших верств населення. Професіоналізм та людяність мають стати двома опорами, на яких тримається вся система соціального захисту в кризових умовах.

Подальші дослідження у цій сфері мають бути спрямовані на детальне опрацювання кожної фази алгоритму з урахуванням специфіки конкретних територій, апробацію запропонованих цифрових інструментів у рамках практичних навчань та поглиблене вивчення соціально-психологічних аспектів довгострокової адаптації переселенців після техногенних катастроф. Лише через постійне вдосконалення підходів, навчання на власному та чужому досвіді, можна досягти того рівня готовності, який дозволить максимально ефективно захистити людей у разі настання екологічної катастрофи.

На основі проведеного дослідження можна сформулювати низку практичних кроків для підвищення готовності соціальних служб до реагування на потенційну аварію на ЗАЕС. Створення спеціалізованих кризових бригад у складі соціальних служб має стати пріоритетом, причому ці команди повинні пройти інтенсивне навчання, що включає теоретичну підготовку та практичні навчання в умовах, максимально наближених до реальних. Регулярне проведення міжвідомчих навчань за участю всіх задіяних служб дозволить відпрацювати взаємодію та виявити слабкі місця в алгоритмах реагування ще до настання реальної кризи.

Створення матеріальних резервів є не менш важливим аспектом підготовки. Запаси продуктів харчування, медикаментів, засобів гігієни, одягу мають бути створені та стратегічно розміщені так, щоб їх можна було швидко доставити до пунктів евакуації. Розробка детальних карт вразливості населення з визначенням осіб, які потребують першочергової евакуації, дозволить діяти цілеспрямовано та не втрачати дорогоцінний час на пошук тих, хто потребує особливої уваги. Впровадження цифрової платформи для управління кризовими ситуаціями має відбуватися поетапно, з можливістю інтеграції з державними реєстрами та міжнародними базами даних. Створення психологічного резерву, мережі психологів-волонтерів, які можуть бути оперативно залучені до надання допомоги постраждалим, вирішить проблему дефіциту фахівців у момент найбільшої потреби. Укладення попередніх угод з приймаючими громадами, готельним бізнесом, транспортними компаніями створить правову та організаційну основу для швидких дій. Нарешті, систематична інформаційна підготовка населення через освітні кампанії, розповсюдження інформаційних матеріалів та створення навчальних відео має стати постійною практикою, а не разовою акцією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аврамук, О. Л. Особливості роботи Державної служби України з надзвичайних ситуацій в умовах воєнного стану: кваліфікаційна робота магістра. Луцьк, 2024. 57 с.
2. Зацікавленість і спроможність організацій громадянського суспільства надавати соціальні послуги: звіт за результатами дослідження / Київський міжнародний інститут соціології; ICAP Єднання. Київ, 2024. 92 с. URL: <https://api.home.ednannia.ua/upload/kch/24/07/22/Дослідження%20про%20соціальні%20послуги.pdf> (дата звернення: 24.10.2025).
3. Коваленко С. В. Підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи у громаді в умовах надзвичайних ситуацій: кваліфікаційна робота магістра. Миколаїв, 2024. 117 с.

4. Кочубейник О. М. Надзвичайна ситуація, як соціальна конструкція: монографія. Національна академія пед. наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2023. – 273 с.
5. Кравців, С. Я., Соболев, О. М., Тютюнник В. В. Мінімізація наслідків надзвичайних ситуацій техногенного характеру шляхом розподілу оперативного-рятувальних підрозділів за рівнем інтегрального ризику: монографія. Харків : НУЦЗУ, 2019. 135 с.
6. Національне опитування щодо сприйняття і обізнаності населенням соціальної політики в Україні / Київська школа економіки, Info Sapiens; Міністерство соціальної політики України; ЮНІСЕФ. Київ, 2024. 44 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/48646/file/KSE_MoSP_UNICEF_report_Sociology_Ukr.pdf.pdf (дата звернення: 24.10.2025).
7. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів (травень 2023 р.) – Центр Разумкова. Соціологія. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-traven-2023r> (дата звернення: 24.10.2025).
8. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 р. № 841. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-p> (дата звернення: 23.10.2025).
9. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19> (дата звернення: 23.10.2025).
10. Реалізація заходів цивільного захисту територіальними громадами: методичні рекомендації Національного методичного центру ДСНС для керівника територіальної громади. Херсон, 2021. 20 с. URL: <https://nmc.dsns.gov.ua/upload/1/3/0/6/3/2021-1-26-dlia-gromad-2021.pdf> (дата звернення: 23.10.2025).
11. Річниця аварії на АЕС у Фукусімі: які висновки стануть у пригоді Україні. Українська енергетика. 28 лютого 2024. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/richnytsia-avarii-na-aes-u-fukusimi-iaki-vysnovky-stanut-u-pryhodi-ukraini> (дата звернення: 24.10.2025).

Дата першого надходження статті до видання: 19.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.04.2026